

คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

งานครูที่ปรึกษา
วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุราษฎร์ธานี

ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

ความหมาย ความเป็นมาและความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา ในที่นี้ได้แก่ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูในแผนกวิชา ครูผู้สอนและบุคลากรอื่น ๆ โดยมีวิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งมีหลักฐานการปฏิบัติงานที่ตรวจสอบได้

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการ ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤติทางสังคม

ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึงจำเป็นที่ทุกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤติสังคม จึงควรนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

๑. เพื่อติดตาม ดูแลและช่วยเหลือผู้เรียน
๒. เพื่อลดปัญหาการออกกลางคัน
๓. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ และทักษะในการประกอบวิชาชีพและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในขณะกำลังศึกษา และหลังสำเร็จการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ผู้เรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
๒. ลดการออกกลางคันของผู้เรียนและจบการศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนด
๓. ผู้เรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ รู้จักตนเอง ยอมรับตนเองและควบคุมตนเองได้
๔. ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน มีความรู้และทักษะทางวิชาชีพ
๕. ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ มีองค์ประกอบ ๕ ประการ ดังนี้

๑. การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานชีวิตไม่เหมือนกัน จึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมของแต่ละคนแตกต่างกันทั้งด้านบวกและด้านลบ การรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องพื้นฐานของผู้เรียน จะช่วยให้เข้าใจผู้เรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองผู้เรียน และเลือกใช้วิธีการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง โดยครูที่ปรึกษาเริ่มศึกษาเอกสารข้อมูลครอบครัวของผู้เรียน สังเกตพฤติกรรม ลักษณะนิสัย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมโฮมรูม เป็นต้น โดยครูผู้สอนเริ่มจากกาเช็คชื่อการเข้าเรียน การเข้าเรียนสาย การขาดเรียน ผลการเรียนรู้ พฤติกรรมในชั้นเรียน การมีส่วนร่วมกับสมาชิกและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนรายบุคคล
- กิจกรรมติดตามดูแลพฤติกรรมนักเรียน นักศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมเข้าแถว
- กิจกรรมรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษา (โฮมรูม)

๒. การคัดกรองผู้เรียน

การคัดกรองผู้เรียนเป็นการนำข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนที่ได้จากครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยครูที่ปรึกษา เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียน ในการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของผู้เรียน โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๒.๑ กลุ่มปกติ คือ ผู้เรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ เช่น ครอบครัวสมบูรณ์ ไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง แต่งกายเรียบร้อย มีความประพฤติดี เข้าเรียนทุกครั้งและผลการเรียนดี

๒.๒ กลุ่มเสี่ยง คือ ผู้เรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง เช่น ครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง พ่อแม่เสียชีวิต ฐานะครอบครัวไม่ดี ครอบครัวมีภาระมาก ขาดการร่วมกิจกรรมบ่อยครั้ง แต่งกายไม่เหมาะสม พฤติกรรมไม่เหมาะสมบ่อยครั้ง ขาดเรียนบ่อย ขาดสอบหรือไม่ส่งงานบ่อยครั้ง

๒.๓ กลุ่มมีปัญหา คือ ผู้เรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองแล้ว อยู่ในเกณฑ์กลุ่มมีปัญหา ซึ่งต้องให้การช่วยเหลือและแก้ไขโดยด่วน เช่น มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม แต่งกายไม่เรียบร้อยเป็นประจำไม่ร่วมกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ขาดเรียนติดต่อกันมากกว่า ๓ ครั้ง และเกี่ยวข้องสิ่งเสพติด

๓. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนเป็นการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด หลังจากได้คัดกรองผู้เรียนออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ แล้ว เริ่มต้นจากครูที่ปรึกษาสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน การให้คำปรึกษา คำแนะนำให้ความช่วยเหลือ การช่วยหาทุนการศึกษา หรือทุนอาหารกลางวัน ให้ผู้เรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนและลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนได้ โดยดำเนินกิจกรรมหลักดังนี้

- การเยี่ยมบ้าน/หอพักนักเรียน นักศึกษา
- การประชุมผู้ปกครอง
- การเชิญผู้ปกครองพบครูที่ปรึกษา

๔. การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน

การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเป็นการสนับสนุนผู้เรียนทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น พัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้น มีความภูมิใจในตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และช่วยป้องกันไม่ให้ผู้เรียนกลุ่มปกติกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาและช่วยให้ผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง และหรือกลุ่มมีปัญหากลับมาเป็นกลุ่มปกติ การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน สามารถดำเนินการได้ โดยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมกีฬา กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การอบรมทักษะวิชาชีพ การให้ทุนการศึกษาการจัดทำและประกวดโครงงานและสิ่งประดิษฐ์ของคนรุ่นใหม่ เป็นต้น

๕. การส่งต่อ

การป้องกันและแก้ไขปัญหของผู้เรียนโดยครูที่ปรึกษา บางกรณีอาจมีความยากต่อการช่วยเหลือแล้วไม่ดีขึ้นหรืออาจมีปัญหาบานปลาย ยากต่อการแก้ไข ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องหาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางให้ช่วยเหลือ หรือส่งต่อให้ผู้ที่มีความเหมาะสม การส่งต่อทำได้ ๒ แบบ คือ

๕.๑ การส่งต่อภายใน (ในสถานศึกษา) เช่น งานวิชาการ งานปกครอง งานสวัสดิการนักเรียน นักศึกษาและงานแนะแนว เป็นต้น

๕.๒ การส่งต่อภายนอก (หน่วยงานภายนอก) โดยฝ่ายแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อ เช่น ส่งต่อนักจิตวิทยา สถานพยาบาลเฉพาะทาง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

บทสรุป

ความสำคัญและประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุขและป้องกันไม่ให้ผู้เรียนออกกลางคันจากระบบการศึกษาซึ่งอาจไปสร้างปัญหาให้สังคมแล้วยังเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพด้านร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

เอกสารอ้างอิง

โรงเรียนบ้านฝั่งแดง (พระเทพวรมนีอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๑

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความหมาย ความสำคัญ และคุณค่า

<https://www.fangdaeng.com/department/student-care>, สืบค้นเมื่อ ๔ เมษายน ๒๕๖๘

ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

http://www.ctc.ac.th/files/๑๐๐๐๐๐๑_๒๑๑๐๒๔๒๑๒๑๒๒๔๖.pdf, สืบค้นเมื่อ ๔ เมษายน ๒๕๖๘